

Nr 310.

Av herr **Bengtsson m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lantbruksstyrelsen m. m.*

I en till riksdagen den 17 mars 1933 avlåten proposition, nr 234, har Kungl. Maj:t föreslagit viss omorganisation av lantbruksstyrelsen, innefattande, bland annat, att stuteriöverstyrelsen skulle upphöra såsom särskilt ämbetsverk och stuteriärendena överflyttas till en nyinrättad byrå under lantbruksstyrelsen.

Propositionen ifråga grundar sig i huvudsak på jordbruksutredningens den 15 oktober 1932 i ämnet avgivna betänkande.

Över jordbruksutredningens förslag hava såväl stuteriöverstyrelsen och lantbruksstyrelsen som ock vissa länsstyrelser, hushållningssällskap och andra myndigheter beretts tillfälle att avgiva yttranden. Förslaget har därvid från vissa håll förordats, men å andra sidan har mot detsamma, särskilt av lantbruksstyrelsen och stuteriöverstyrelsen, anförts så allvarliga betänkligheter, att den föreslagna anordningen av mycket starka skäl kan anses såsom mindre lämplig. De farhågor, som uttalats för att hästaveln efter stuteriärendenas överflyttande till lantbruksstyrelsen skulle komma i en mindre gynnad ställning, äro utan tvivel väl grundade.

Under hänvisning till lantbruksstyrelsens och stuteriöverstyrelsens nyss omförmälda, synnerligen tungt vägande avstyrkande yttranden få vi i övrigt anförä följande.

Det synes oss som om jordbruksutredningen tagit väl lätt på det föreliggande ämnet, och att utredningen framför allt icke förmått påvisa några olägenheter med det nuvarande systemet för stuteriväsendets ledning. Det kan icke bestridas, att hästaveln är ett verksamhetsområde av så speciell beskaffenhet, att ledningen av denna avel icke utan vidare kan inpassas i vilka organisationsformer som helst. Såsom i Kungl. Maj:ts proposition framhålles har hästaveln en tvåfaldig uppgift, nämligen dels att säkerställa landets behov av för krigsbruk lämpliga hästar och dels att tillgodose jordbruket med arbetshästar. Det odisputabelt stora uppsving, som vår hästavel, icke minst ifråga om produktionen av draghästar, under sist förflutna 15-årsperiod kunnat framvisa, torde väl om något ådagalägga att den nuvarande organisationen av stuteriväsendet väl fyllt sin uppgift.

Med all respekt för chefens för lantbruksstyrelsen förmåga att göra sig förtrogen med olika verksamhetsgrenar och behov på jordbrukets område måste jag likväl med bestämdhet hävda, att hästavelsärendena, därest handläggningen av desamma överflyttas till nämnda styrelse, där komme att i viss mån bliva föremål för en mera summarisk behandling än vad fallet nu är. Det är väl orimligt antaga, att chefen för lantbruksstyrelsen

med övriga kvalifikationer för ämbetsverkets egentliga arbetsuppgifter skall besitta den hippologiska sakkunskap, som nödvändigtvis måste förutsättas hos högsta ledningen för landets hästväsende. Denna sakkunskap skulle visserligen enligt det föreliggande förslaget vara tillfinnandes hos byråchefen å den ifrågasatta stuteribyrån. Men denne skulle samtidigt vara administrativt skolad, och även beträffande denne befattningshavare förutsättes alltså förening av egenskaper, vilka knappast torde förefinnas samlade på en hand. Det kan enligt vårt förmenande icke bestridas, att landets hästavel bör främjas, om ledningen av densamma fortfarande som hittills får utövas av ett särskilt ämbetsverk, med högsta ledningen i händerna på en med hästaveln och dess behov väl förtrogen chef och den administrativa sakkunskapen företrädd av för sådant ändamål särskilt kvalificerad personal. Den nuvarande anordningen med fullmäktige såsom representanter för de olika avelsriktningarna innebär en ytterligare borgen för att den hippologiska sakkunskapen kommer till sin fulla rätt och måste betecknas såsom särdeles ändamålsenlig. Denna rådgivande institution skulle enligt det föreliggande förslaget indragas.

Från alla håll har vitsordats, att den nuvarande stuteriöverstyrelsen väl fyllt sitt värv att utöva ledningen av landets hästavel. Det synes oss därför icke välbetänkt att bortkasta denna beprövade organisationsform och överlämna vårdnaden av den viktiga gren av lantushållningen, som hästaveln utgör, till ett annat, huvudsakligen för helt andra förvaltningsuppgifter inrättat ämbetsverk. Genom den föreslagna organisationen förmenas visserligen uppkomma någon besparing i kostnaderna för hästavelns centrala ledning. Denna kostnadsminskning skulle hänföra sig till skillnaden mellan å ena sidan arvodena till stuteriöverstyrelsens chef och fullmäktige samt byrådirektörens begynnelselön, vilka poster representera ett sammanlagt belopp av $(8,000 + 2,400 + 8,580 =)$ 18,980 kronor, och å andra sidan arvodet, 12,000 kronor, till byråchefen å den föreslagna stuteribyrån. Besparingen skulle alltså uppgå till i runt tal endast 7,000 kronor och har icke heller av Kungl. Maj:t tillmätts någon avgörande betydelse. Härvid bör emellertid bemärkas, att någon siffermässig utredning, såvitt vi kunnat finna, icke förebragts om den kostnadsökning, som förutses uppkomma därigenom, att vissa detaljer vid handläggningen av med stuteriväsendet sammanhörande ärenden skulle överlätas å den redan förut ifråga om arbetsbördan hårt belastade administrativa byrån i lantbruksstyrelsen, å vilken byrå personalökning föreslås av bland annat nu nämnd anledning.

Arvodet till stuteriöverstyrelsens chef utgår, som nyss nämnts, med 8,000 kronor årligen — ett i och för sig jämförelsevis obetydligt belopp. Någon ökning härutinnan torde emellertid icke behöva ifrågakomma, därest den nuvarande organisationen bibehålles. Även om chefs för stuteriöverstyrelsen ämbetsåligganden kunna vara nog så tidsödande, synes det oss ingalunda uteslutet, att han kan ordna sin ämbetsutövning på sådant

sätt, att densamma icke behöver taga hela hans tid och kraft i anspråk, och att chefsbefattningen i stuteriöverstyrelsen sålunda icke nödvändigtvis behöver medföra en fullständig avkoppling av hans borgerliga praktiska verksamhet i övrigt. I alla händelser synes det oss uppenbart, att det är vida lättare och ändamålsenligare att mot nämnda arvode erhålla en med framför allt praktisk hippologisk sakkunskap utrustad och i övrigt lämplig chef för stuteriöverstyrelsen än att uppbringa en person, som i sig förenar den sakkunskap på hästavelns område och den administrativa skolning, som förutsattes hos byråchefen å stuteribyrån.

Vid genomläsningen av jordbruksutredningens betänkande och Kungl. Maj:ts förevarande proposition kan man i fråga om de föreslagna formerna för ledningen av landets hästavel icke värja sig för det intrycket, att förslaget ur alla synpunkter är grundat på så lösa och i varje fall diskutabla premisser, att man bör väl betänka sig, innan detsamma godtages.

Ett bibehållande av den nuvarande formen för ledningen av landets hästavel synes icke lägga några hinder i vägen för ett eventuellt genomförande av organisationsförslaget i övrigt, och jämväl av denna anledning torde icke någon olägenhet följa av att ytterligare rådrum beredes, innan man fattar ett för vår hästavel så viktigt och måhända ödesdigert beslut som det nu föreslagna.

Men den nu föreliggande propositionen innehåller även förslag angående medelsbehovet för stuteriväsendet under budgetåret 1933/1934, och jämväl denna del av propositionen giver anledning till vissa erinringar.

Kungl. Maj:t hemställer, att för stuteriväsendets behov måtte för sagda budgetår beräknas ett belopp av 650,000 kronor. Detta belopp har framkommit efter betydlig nedskärning i de av stuteriöverstyrelsen anmälda anslagsbehoven. Mot dessa nedsättningar är måhända i och för sig intet att erinra, då man ju icke rimligtvis kan begära, att den rådande depressionen skall gå hästaveln spårlöst förbi. Men vad som är ägnat att ingiva bekymmer är det i propositionen framförda förslaget om den framtida dispositionen och redovisningen av de genom totalisatorn till statsverket inflytande medlen och Kungl. Maj:ts befogenhet beträffande rätten att förfoga över å dessa medel uppkommande överskott.

Till belysande av detta spörsmål torde följande förtjäna andragas.

I anledning av inom riksdagen väckta motioner anhöll 1923 års riksdag, att Kungl. Maj:t för beredande av medel till understöd åt landets hästavel ville medgiva, att vissa av Kungl. Maj:t godkända föreningar vid offentliga kapplöpningar och travtävlingar tillätes anordna vadhållning för allmänheten med s. k. totalisator, under villkor att föreningarnas vinst av totalisatorn, med skäligt avdrag för omkostnaderna, inbetalades till statsverket för i jordbruksutskottets vid 1923 års riksdag utlåtande

nr 8 angivna ändamål, samt för övrigt under iakttagande av de bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt utfärda.

Jordbruksutskottet hade i sitt förenämnda utlåtande anfört, bland annat, att möjligheten till anordnande av totalisatorspel vid hästtävlingar och kapplöpningar åter borde beredas, *under förutsättning att den därav uppkommande vinsten komme den svenska hästaveln till godo*. I främsta rummet borde därvid den kallblodiga hästaveln, som bleve mest lidande på grund av statsanslagens knapphet, komma i åtanke.

Genom kungörelse den 4 maj 1923, angående anordnande av vadhållning medelst så kallad totalisator, utfärdade Kungl. Maj:t bestämmelser i berörda ämne i överensstämmelse med de av riksdagen uttalade önskemålen.

Riksdagens ställning till användandet av totalisatormedlen underströks ytterligare av 1930 års riksdag, som i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 77 sid. 4) på hemställan av jordbruksutskottet anförde bland annat: »Riksdagen vill i detta sammanhang framhålla angelägenheten av att vid dispositionen av tillgängliga totalisatormedel i främsta rummet hålles i sikte att hästavelns skäligen behov tillgodoses, i vilket avseende riksdagen icke kan undertrycka den meningen att, av vunnen erfarenhet att döma, härför kunde och borde disponeras ett större belopp än hittills varit fallet».

Under tiden från den 10 maj 1923, då totalisatormedel började inflyta, till utgången av budgetåret 1931/1932 har till statsverket genom totalisatorn inlevererats ett belopp av 4,782,916 kronor 90 öre. Härav har med riksdagens medgivande använts 670,000 kronor till allmänna budgetändamål samt 420,000 kronor till kapitalbildning för lånefonder på hästavelns område, varjämte ett belopp av 70,000 kronor utlämnats såsom lån till Stockholms kapplöpningssällskap. Återstående 3,622,916 kronor 90 öre hava direkt kommit hästaveln till godo.

Under en följd av år hava totalisatormedlen i större eller mindre grad tagits i anspråk för finansierande av anslagen till stuteriväsendet, och från och med budgetåret 1930/1931, då stuteriväsendets fond bildades, kan hästaveln sägas hava varit självförsörjande, i det att från nämnda fond kunnat bestridas alla statsverkets kostnader för stuteriväsendet.

Vid fastställandet av de årliga anslagen har riksdagen tillika bemyndigat Kungl. Maj:t att efter prövning i vart fall disponera tillgängliga medel å stuteriväsendets fond för tillgodoseende av diverse ändamål, som vore ägnade att främja hästaveln. Då totalisatormedlen regelbundet ganska väsentligt överstigit anslagen till stuteriväsendet, har till Kungl. Maj:ts förfogande årligen stått avsevärda belopp till hästavelns befrämjande.

De ändamål, för vilka före den 1 juli 1932 influtna totalisatormedel använts, framgå av följande sammanställning:

till premier för hästar samt avelspris	kronor 1,145,954: 16
» ordnande av kapplöpningssätt och travbanor	» 206,075: 34
» understöd åt hästavelsföreningar	» 419,845: —

till inköp av avelshingstar och avelsston för statens hingstdepåer och stuteri	kronor	186,356: 64
» diverse ändamål (sanitära anordningar i tjänstemannabostäderna å Flyinge, utställning av statens hingstar vid lantbruksmöten, gemensam hingstbesiktning inom vissa län, åtgärder för hästexport m. m.)	»	36,936: 60
» ordinarie utgifter under förslagsanslaget till stuteriväsendet	»	1,552,598: 73

Enligt det vid den nu föreliggande propositionen fogade protokollet över jordbruksärenden den 17 mars 1933 (sid. 119) har föredragande departementschefen anfört följande:

»Vid övervägande av frågan, huruvida utgifterna för stuteriväsendet liksom hittills böra utgå av stuteriväsendets fond eller bestridas direkt å budgeten, har jag, efter samråd med chefen för finansdepartementet, funnit övervägande skäl tala för den sistnämnda anordningen. Härigenom skulle vinnas ökad reda och överskådlighet, och riksstaten bleve befriad från en s. k. specialbudget. Jag anser därför, att man så snart detta låter sig göra, exempelvis från och med budgetåret 1934/1935, frångår det nuvarande systemet med en specialbudget för stuteriväsendet.»

Om riksdagen bifaller detta förslag, följer därav att riksdagens tidigare beslut år 1923 rörande ändamålet med tillståndet att anordna vadhållning medelst totalisator samt år 1930 angående användningen av totalisatormedlen till hästavelns nytta åsidosättas. Hästavelns understödjande från statens sida skulle hädanefter komma att liksom före år 1923 bliva helt beroende av den offervillighet för detta ändamål, som kan förefinnas hos Kungl. Maj:t och riksdagen. De medel, som tillföras statskassan från de sammanslutningar, vilka få tillstånd att anordna vadhållning med totalisator, skulle omedelbart komma budgeten till godo, och det intresse, som för närvarande förefinnes att medelst användande av totalisator tillföra hästaveln understöd, komme att bortfalla.

Departementschefen föreslår nu, dels att till understöd åt hästavelsföreningar och för stamboksföring av hästar bör anvisas ett belopp av 54,000 kronor och dels att för tillgodoseende av diverse ändamål må disponeras ett belopp av 48,400 kronor. För dessa ändamål har under årens lopp kunnat av Kungl. Maj:t utan riksdagens hörande anvisas vida högre belopp, och ett bifall till propositionen i denna del innebär alltså en inskränkning i Kungl. Maj:ts hittills varande befogenhet att mera fritt förfoga över totalisatormedlens överskott. De ekonomiska förhållandena torde väl efter hand förbättras, och något rundligare bidrag än vad nu anses böra ifrågakomma torde då möjligen beredas hästaveln. Det förefaller oss under sådana förhållanden mindre lämpligt, att Kungl. Maj:ts hittillsvarande mera fria dispositionsrätt beträffande totalisatormedlen inskränkes.

Om principen om Kungl. Maj:ts bundenhet härutinnan en gång knäsatts, lär det icke vara sannolikt att en återgång till tidigare förhållanden kan åvägabringas.

På grund av vad sålunda anförts få vi föreslå, att riksdagen måtte

dels avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 234 i vad densamma avser överflyttande av hästavelns centrala ledning till lantbruksstyrelsen,

och dels icke biträda vad i samma proposition föreslagits beträffande ändring i sättet för totalisatormedlens redovisning och disposition.

Stockholm den 31 mars 1933.

Carl Bengtsson.

Jöns Jönsson.

Aug. W. Johansson.

J. A. Larsson.

Gustaf Tamm.